

1) Kad ste se prvi put upoznali s imenom Gabrijela D'Anuncija?

- Već u svojoj prvoj mladosti, kao koparski ~~dak~~. Pjesniku su mogle biti 22, 23 godine.. Profesor talijanskog jezika hvalio ga je uvelike. Pročitao sam njegovu ^{Tarfa} prvu zbirku pjesama: "Primo Vere".

2) Jeste li ga zavoljeli?

- Ne bih znao reći. Ali se dobro sjećam, da ~~nijekoxxxxgax~~ mi je malo zatim postao ~~xantipatičan~~ nepočudan, ponekad i mrzak.

3) Tako? A ~~sætoč otkola to?~~
~~Kesi su varni: talijanskim priroškom gradu~~
- D' Anuncij se rodio u Peskari. I tako među prvim stvarima, ~~što ih~~ su njegove oči ugledale, bilo je široko, neizmjerno more. Mi ga zovemo naš Jadran, a on ga je prozvao "Amarissimo! Najgorčije more!" I to zato, što to more, taj Jadran, nije talijanski. A on je vruće želio, da to more pripadne Italiji, ~~max~~ I sve obale, što ga oplakuju. I sva mjesta i gradovi na tim obalama: Trst, Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik, Split i sve tako redom.

4) Prema tomu on je već tada bio pravi iridentist?

- Jedan od najžešćih. Otuda ^{ono} moje neraspoloženje prema njemu, neraspoloženje, ~~sto~~ ~~koje~~ je u meni sve više raslo, dok nije prešlo u očitu antipatiju, kojom sam još prije pola vijeka dao otvorena maha, i to u časopisu "Narodnom listu", ~~što~~ što smo ga izdavali u Voloskom. Opatrnuo ja njega, i to povodom jednog krstarenja, što ga je bio poduzeo u Dalmaciji. Tom se je zgodom D' Anuncij na široko raspisao o našim dalmatinskim gradovima, koji tek što ne izgoriše od želje, da

~~prije~~ ^{Stigao je} pripadnu Italiji. Nekoliko vremena zatim eto njega na Rijeci. Jest na ovoj našoj kvarnerskoj ~~Rijeci~~, ^{jeseni, 1907.} U ~~gradu~~ gradskom kazalištu gostovala je u o-

no vrijeme talijanska pozorišna družina ^{Garavaglia}. Ta je "compagnia" imala iduće god. 1908 da ~~dade~~ u pozorišti "Argentina" u Rimu ^{prikaže} dramu "Nave", što ju je D' Anuncij upravo ~~one vrijeme~~ ^{Tarfa} dovršio. U riječkom teatro Verdi drama je

prvi put pročitana. Bila je to jedna ~~potajna~~ ^{naša} iridentistička manifestacija, ^{piesnih}

^u ^{gradu} koji je dvanaest godina ^{došao} zatim ušao kao "Komandant." "La Nave" - Lada", ^{došao je} ^{u nazročnosti kralja Viktora Emanuela} prikazana je prvi put u spomenutom rimskom kazalištu ^u januaru 1908. Uspjeh silan, nezapamćen. I opet jedna jadranska manifestacija".

5) A što ste vi nato?

- Gutao žuč i puštao starog Talijana Veniera (^u "Novim borbama", što sam ih tada svršavao, da sa prozora svoje "palacine" ^{uziva} u političkim svadama naših lju-

diš i da malo zatim na požutjeloj strani svog dnevnika napiše: - L' ora suo-
na! Sat ~~z~~ otkucava!" Ne zaboravite, da se to dešavalo one iste godine, kad je
Franjo Josip anektirao Bosnu i Hercegovinu... Otada -kako znate- događaji su
se slijedili u divljoj pomami. God. 1911 Italija ~~je ušla~~^{ulazi} u Libiju, a D'Annuncio
pjeva svoju "Canzone della Gesta d'Oltremare". sa svrhom, da bocne Austriju i ~~nj~~
njenog starog cara, ~~u~~ isti mah, da svoje zemljake u Italiji podjari ~~na~~^{neka} velike
junačka djela. Potom je jednog maja¹⁹¹⁵ stao na poznati greben kraj
Benove i otuda plamenim govorom huškao narod na rat ~~za~~^{za} "oslobodenje"
Trsta, Istre, Rijeke i Dalmacije! I nahuškao! Ostalo vam je poznato. Italija
je 24 maja ~~om~~^{xx} god. 1915 ušla na strani Antante u rat, koji se svršio
okupacijom naših krajeva...

6) I prepadom D'Anuncija na Rijeku. Trebalо je dugo, ~~dok ste~~^{se odločili da} ~~to~~^{to} ocrtati i
prikažeti u vašoj Danuncijadi.

-Punih dvedeset godina.

P. Kada ste počeli pisati?

~~Ukada ste počeli pisati? Anno Domini 1888.~~ Tako mi je 65 godina,

P. Šezdeset i pet godina! Treba reći: Visoke jubilarne godine.

- Nikakve jubilarne. To je - kako bi se danas reklo: moj ^{književni} staž.

P. Dobro, a što vas je ~~zahtijevao~~ potaklo, ~~da~~ ste se dali na pisanje?

- Ne bih znao reći. Bio sam mlad, pa - onako došlo... Valjda samo od sebe.

P. R. Tema?

- U glavnome ona, kojom je bio ispunjen časopis "Naša Sloga", ~~časopis~~ glasilo i-
starskih Hrvata, što je u ono vrijeme izlazilo u Trstu, i koje je donosilo mo-
je prve stvarce. Glavni motiv: teško stanje naših ljudi pod neprijateljskom
austro-talijanskom vladavinom.

P. Koji su pisici ^{najviše} uticali na vas?

- U prvom početku francuski, poslije ruski: Tolstoj, Turgenjev naročito.

P. Koje djelo smatraste za svoje ^{naj} važnije?

- Školsku ustanovu Družbe sv. Cirila i Metoda za Istru.

P. Vi ste mi već govorili o ~~taj~~ Družbi, i znam koliko vam je ta organizacija
~~priješla~~ u srcu. Moje se pitanje nedulim odnosi na vaša književna djela? Iz
naših predašnjih razgovora mogao bih zaključiti, da vam je srcu najbliža "Da-
nuncijada". Varam li se?

- Možda se i ne varate. "Danuncijada" jeste djelo, kome sam posvetio mnogo ~~pažnje~~

P. Gdje ste ~~ga~~ ^{je} napisali?

- U Sušaku - u vrijeme drugog svjetskog rata, nekoliko koračaja od kuće,
gdje se u prve dvije godine smjestila fašisterija, a poslije, do kraja ra-
ta, Gestapovec.

P. Susjedstvo ne baš prijatno. Talijani bi rekli, da je napisana ^{po onoj Dučeovoj-vivere pericolo samente} - pericolo-
mente - u vječitoj opasnosti.

- Tako je i bilo, pa mi je ~~zakazao~~ možda zato i tako omiljela.

P. Kako je u Jugoslaviji primljena vijest o D' Anuncijevu udaru na Riju-ku?

-Pa- kojekako- najviše- nikako.Od prilike kao da je u zemlju ušao neki Barnum, i mnogi čekali, kakva će to biti cirkusijada.Ta se riječ "cirkusijada" u novinama i najviše ponavljala.I ja sam je spominjao, ali u svoju pohvalu ističem, da sam u one dane, u listu "Adriatico Jugoslavo", stoje izlazio u Zagrebunapisao feljton pod naslovom "D'Anunzio sul Velebit". D' Anuncio na Velebitu.U toj stvarci, koja je imala da bude neka vrsta blagohotne satire, prikazao sam Komandanta D' Anuncia, ,kako je se usvajalačkoj namjeri-popeo na Velebit, ali je tu naišao na Kraljevića Marka i na njegovu klasičnu lulu, ~~xxxxxx~~,koja tek što pusti prvi dim, otpuhnu D' Anunciju, kao da je pjesnik neki listić pljeve.

P. A kako su drugi reagirali? Oni u Beogradu, u Zagrebu..?

-Imali su oni drugo glavi. Tu Srbin, tamo Hrvat, pa latinica, cirilica, a onda, tko će koga da nadmudri, da prevede žedna preko vode, i još one neke novotarije kao kvorum- i sve tako.Tko će pri svemu tomu da misli na Rijeku i na nekog Gabrijela, *K tome još i pjesnički*

P. Čini se, da njega nisu shvaćali ozbiljno?

- Ne čudite se! Najveći mislili Italije, Benedetto Kroče nazivao ga je D' Anunzio libidinoso e sadico. a pola Italije ga je smatralo kao nekog abruckog Rasputina, koji je, govorili su, porasputinio gotovo čitavu zemlju.

P. A da li je u tome bilo u stvari koliko istine?

-Bilo je.A gdje su ostali njegovi grijesi!Neka vam dostaje to, da su ga mnogi uporedivali sa Kaligulom, Sardanapalom i drugim sličnim nevaljalcima.Medutim to ne znači, da je on politički neko "quantité negligible".

P. Mojnjemu sam čitao, da je bio dekadent, degenerik,~~psevtopat~~.. Sto vi na ovo?

-A zar mislite, da su državnici, koji vodili svijet u prvom i drugom ratu a osobito u razdoblju, među oba pokolja, bili normalni?Dozovite ih u pamet, i njihova postupanja, njihove nastupe, njihova mahnitanja, pada vidite

P. Nema sumnje, da je D' Anuncio bio neki karakter vrlo složen, pa nije bila laka stvar prikazati ga u pravom svjetlu. Vama je to ipak pošlo od ruke.

-Ne znam do koje mjere.Htio bih vas uvjeriti, da sam se trudio, k da mi njegov

lik
izidje što istinskiji, vjerniji nepristraniji. To je ono najmanje, što kao pi-
šac dugujem svome zvanju. Zato je trebalo dati i vremenu vremena, dok je njegov
lik pred mojim očima sinuo onakav, kakav se nalazi u onome mome djelu. II
s Amerikom
Fascinatorna moć bila je ~~unjenju~~ ogromna, snažna, neodoljiva. U tome je on u
neku ruku prototip svoje rase, pa sam držao, da ona moja knjiga ne će ni s te
strane biti na odmet. Moći će ih čak, da pogdjekojim našim diplomatima poslu-
ži, kao opomena, što nam ju je svima nama, i Hrvatima i Srbima dala ~~ih~~ već u
dalekoj xgudimxxxxx davnini Majka Smederevka: Latini su varalice stare, hoće,
sinko, tebe prevariti! Pritom sam pomiclao: Kadixkakaxx Pošto čitalac
vidi, kako ~~majxxkakaxx~~ D'Anuncio, rastom neki sitni čovuljak, ~~xmexxkakaxx~~
~~svetiskom~~ ~~com~~ ~~onko~~ lako motak i vrt, ~~xkakaxx~~ fiumanske gomile, ~~nikakvo~~ čudo, ~~ne je~~ ~~te~~ ~~enditi,~~
tovo u ^{om} isto vrijeme jedan drugi Talijanec, ^{ali} talentom i snagom privlačivosti
kudikamo slabiji od abruškog pjesnika, mogao na svoj način da mota i vrti
državnika kalibra jednog Nikole Pšića!

8. Još jedno pitanje: Nedavno su novine javile, da ~~xxx~~ je u Zagrebu izišla knjiga vaših uspomena na Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru. Kakve su te uspo-
mene?

-Duga bi to bila pričovijest. Jedan savjet: pročitajte onu knjižicu, ne zbog
mene, njenog autora, već da dobijete neku malu sliku o onom, što je u nedalekoj
koj prošlosti šaćica naših istarskih ljudi sve uradila, da joj ne bi izgi-
nuli "ptiči ždralovići", naš dragi istarski pomladak, na koji su neprestano
vrebeli susjedne "varalice stare".

II 8. Što je vašeg djela? — Prečitati našem hindinu "(najvjernijoj) slici"
događaj, koji je sam mi se učio u one dale
ne dane činio ozbiljan i važan.